

Эсэгэ ороноо, эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД

Бүгэдэ арадай сонин

ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-нээ гарана

2003
июниин
24
Вторник
№ 99
20761

Нажарай
экин
үлүү
харын
25
гарагай
3

Бурятия

Соёлой һонин

«ЭРЪЕХЭ НАРАН» АЯАР ХОЛО ЯРУУНАДА

Ажалай Улаан Тугай орденго, Гүрэнэй Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын академическэ театрай бүлэг артистнар арбаад жэлэй үедэ хүдөөгэй зонниё һонин һонин зүжэгүүдээрэ хужарлуулха аргагүй байдаг бэлэй. Харин мүнөө арга боломжоё оложо, гастролээр аяр холын Ярууна хүрээг эрэндэнэ, ехэ баясабадди, хүхибэбди.

Россин Федерациин габьяата артист Доржо Норбосампилович Сульгимовай түрэл театрайнгаа директорээр томилогдоһоор, мүн Буряад Республикын габьяата артист, Буряад Республикын Гүрэнэй шангай лауреат Цырен-Доржо Бальжановай театрайнгаа ахмад режиссер болоһонһоо хойшо драмтеатрай зохиёхы ажал тон урагшатай ябана гээд, нам мэтын, юрын хүнэй ойлгохоор байдаг. Буряадай элитэ драматург Б.М. Пурбуевай «Эрьехэ наран» гэлэн энедэтэйше, уйдхартайше, мүн хүнэй сэдхэлэй хүбшэргэе хүдэлгэһэн, удхаараа болон сэдхэл бодолой талаараа тон гүнзэгэй удхатай зүжэг хужарлан харабадди.

Янжима Бубеевна болоһон Россин Федерациин габьяата артистка Марта Зориктуева, Мэдэгма Бадаевнагай роль гүйсэдхэһэн Буряадай арадай артистка Дарима Батомункуева гэгшэдэ хаража, үнэхөөрөөл үбгэд, хүгшэдтэ гурбан зөөлэн хэрэгтэй гэлэн арадайманай найгин пургаал хүн бүхэнэй сэдхэлдэ хадуутдан үлэһэниинь дамжаггүй.

Нүгэлөө нодөөрөө үзэһэн Дулгар Арсентьевнагай роль гүйсэдхэһэн Буряад Республикын арадай артистка Бальжит Очировгай, зөөлэн зантайхан тэрэнэй үбгэн Федотыё наадан арадай артист Дашицырен Дашинамжиловой наадыё харагшад үндэрээр сэгнээ.

Ажабайдалай эрэн маряание бэе дээрээ, арһа мяхаараа үзэжэ, ухаа ороһон Саяна - Буряад Республикын габьяата артистка Д. Гылькова, шуран шуддаг, үнэгэн шэнги мэхэтэй гохотой эхэнэр Анна Батоевна - артистка Суранзан Жаргалова, өөрын бодолгүй, намганай альбан адха соо бажуутдаһан, малгайтай мал Дандар Арсентьевич - Буряадай арадай артист Чингис Гурьев гэгшэдтэ одоол магтаал соло татахаар зон.

Нютагайнгаа хүбүүн Буряад Республикын габьяата артист Н. Бадаевай гүйсэдхэһэн Эдигыё хаража, ехэ хүхиһэн, баясаһаннай хэлшэгүй ааб даа.

Ц.Х. ЖАМЬЯНОВА,
багшын ажалай ветеран.

Эгэтын-Адаг.

Благодарность

СПАСИБО, ДОКТОРА!

Самыми дорогими и благодарными для меня стали врачи - окулисты глазного отделения Республиканской больницы города Улан-Удэ: главный врач отделения Вячеслав Борисович Цыбиков и лечащие врачи: Анатолий Бочектуевич Будаев и Жанна Всеволодовна Хагдаева.

Настоящий подвиг совершили для меня Вячеслав Борисович в прошлом году и Жанна Всеволодовна в этом, сделав чудесные операции на моих глазах, вернув мне потерянное зрение.

В трудные минуты они пришли ко мне на помощь, отдавая, как говорят, без остатка свое сердце,

все свое умение, сделав для меня чудо - добившись, казалось, невозможного: они вернули мне зрение.

От радости хочется обнять весь мир и, в первую очередь, своих врачей, и сказать им: Спасибо вам всем! Низкий поклон вам! Счастья вам!

Я хочу, чтобы больше людей знало о том, что у нас в Бурятии есть такие замечательные врачи, которые совершают подвиги. Вячеслав Борисович Цыбиков, Анатолий Бочектуевич Будаев, Жанна Всеволодовна Хагдаева.

Еще раз спасибо и низкий поклон вам.

Ким САМБУЕВ.

Нүүлэй һонинууд

ПРЕЗИДЕНТЫН ШЭНЭ НОМ

«Можо нютагай экономика хүтэлбэрилгэ» гэлэн номтой танилсалга июниин 10-да Россин Федерациин Президентын дэргэдэхи Буряад Республикын Бүрин эрхэтэ түлөөлэлгэтэ эмхидэ болобо. Энэ хадаа Буряад Республикын Президент, экономикын эрдэмэй доктор Леонид Васильевич Потапов болон Ломоносовой нэрэмжэтэ МГУ-гай профессор, макроэкономическа гуримшуулгын ба түсэблэлгын кафедрёе даагша, экономикын эрдэмэй доктор Валерий Петрович Орешин гэгшэдэй хамтаараа бэлүүлгэн хүдэлмэрин үрэ дүн болоно.

Энэ ном 2003 ондо Москва хотын ТЕИС гэжэ хэблэдэ 1000 хэблэгээр барлагдажа гараба. Можо нютагай экономика хүтэлбэрилгын теоретическэ үндэһэ нуури тэрэн соо шэнжэлэгдэһэн байна.

Элитэ мэдээжэ эрдэмтэд-экономистнууд, Россин Президентын түлөөлэгшэ, Россин Федерациин Гүрэнэй Дүүмын депутатууд олоороо эндэ сугларба. Энэ эрдэмэй хүдэлмэри соогоо шиидхэжэ харуулхыё оролдоһон ушар шалтаганууд тухайдаа номой авторнууд баярай оршон байдалда хөөрзбэ.

В.П.Орешин иигэжэ хэлэбэ: «Леонид Васильевичта тон ехэ баяр баясхалан хүргэнэб, можо нютагай экономика хүтэлбэрилгын һалбарыда тэрэнэй олоһон баян дүй дүршэл манай хамтын хүдэлмэридэ шухала үүргэ дүүргээ». **Л.В.Потапов** сугларашадта баяр баясхалан хүргэхэдөө, иигэжэ хэлэбэ: «Эрдэм ухаанай зохиолнуудыё хэблүүлжэ гаргаһанби, гэбшье эрдэм ухаанай хүдэлмэри, һуралсалай туһаламжа болохо зохиол түрүүшынхээ сугларашадай анхаралда табижа байнаб. Бүхы юумэнэй гуримтайгаар шиидхэгдэхэдэ, эрдэм үхэһэнэй талаар хангагдахада, ажабайдалдамни яһала ехэ юумэн бүтээгдэдэг, бэлүүлэгдэдэг гэшээ».

Л.В.Потапов нютагыё хүтэлбэрилгын шанар тухай асуудалда тогтожо хэлэхэдэ, «Социально-экономическа хүгжэлтын программаар, Правительствын ажал ябуулгын программаар, социально-экономическа хүгжэлтын стратегегээр тодорхойлогдоһон зорилгонууд бии байна.

Энэ программа «Экономическа дэбжэлгэтээ тогтууритай хүгжэлтэ хүрэтэр» гэжэ нэрлэгдэнэ гэбэ.

ШУХАЛА АСУУДАЛНУУД ХЭЛСЭГДЭХЭ

Буряад Республикын Правительствын суглаан мүнөөдэр үглөөнэй 10 сагта нээгдэхэ. 2002-2004 онуудта республикын социально-экономическа хүгжэлтын программа бэлүүлхэ тухай, байгша оной январь-май һарануудай түсэбэй дүүргэлтэ тухай мэдээсэл шагнагдаха юм. Гадна Бэшүүрэй аймагай ажалшадтай байгша оной дүрбэ харын хугасаа соо хэһэн хүдэлмэрин дүнгүүд зүбшэн хэлсэгдэхэ. «2004-2010 онуудта Буряад Республикын бүлэ болон үхибүүд» гэлэн тусхай зорилготой программа баталха тухай асуудалнууд Правительствын суглаанай зүблэхэ зүйлдэ оруулагдаа. Манай республикын улад зоной ажабайдалда хабаатай амин шухала бусад асуудалнуудаар хөөрэлдөөн болохо.

«БИ - АВТОРБИ»

Иимэ нэрэтэй уран зохиолой фестиваль байгша оной февральһаа декабрь болотор үнгэргэгдэхэ байна. Республикын Правительство иимэ шиидхэбэри абаа һэн.

Тус фестивалиин онсо шэнжэнь юуб гэбэл, эрэмдэг бээтэй үхибүүд энэндэ хабаадаха байна. Эдэнэр дуу хүгжэмдэ, уянгата шүлэгтэ, уран зохиолдо, уран зурагта дуратай байһанаа элирхэйлэн харуулха ёһотой. Фестивалиин түрүүшын шата октябрь һарада дүүрэхэ: конкурснууд, выставкэнүүд, концертнүүд, зохиёхы харалганууд, семинарнууд болон бусад хэмжээ ябуулганууд аймагууд болон районнуудта, хотонуудта үнгэргэгдэхэ. Эдэ бүгэдын ашаар түгэхсэхы шагада хабаадагшад тодорхойлогдохо байна. Түгэхсэхэй мүрысөөнүүд, харалганууд декабриин 2-3-да Улаан-Удэ хотодо Эрэмдэг хүнүүдэй уласхоорондын үдэрэй үндэһөөр үнгэргэгдэдэг юм.

Түгэхсэхэй нааданда хабаадаха хүндэдэ хүртэгшэд материалнуудаа октябриин 20 болотор республикын Соёлой

министерствын Арадай уран бэлигэй түбтэ (Улаан-Удэ хото, Красногвардейскэ гудамжа, 32) эльгэхэ ёһотой.

Конкурсн лауреадуудай дипломуудта хүртэһэн 3 хүн тус тустаа 1000 түхэригөөр шагнагдаха. Тэдэһнээ гадна, үшөө 18 бэлигтэйшүүл нэгэдэхэ, хоёрдохи болон гурбадахы шатын дипломуудта, мүнгэн урмашуулгануудта хүртэхэ. Фестивалиин сметэ соо эдир бэлигтэниё урмашуулхын тула 250 мянга шахуу түхэриг гаргашалагдахаар хараалагдана.

Эрхим бэлигтэйшүүл болон тэдэнэй зохиол бүтээнүүд 2004 ондо Бүхэроссин түгэхсэхы хэмжээ ябуулгануудта хабаадаха байна.

МЕДАЛЬНУУДААР, ДИПЛОМУУДААР ТЭМДЭГЛЭГДЭЭ

«Россин можо нютагууд-2003» гэлэн наймадахы выставкэ-яармаг июниин 12-то Бүхэроссин выставкын түбтэ (Москва хото) дүүрбэ. Оронойгоо гүрэн түрө бэхижүүлхэ, федерализмыё нарижуулан найжа-руулха, Россин Федерациин можо нютагуудыё ашаг үрэтэйгөөр, таарамжатай найнаар хүгжөөхын тула таарамжатай эрхэ байдал байгуулха зорилго табигдана. Россин Федерациин, мүн Беларусь Республикын, Украинын, Вьетнамай Социалист Республикын 38 субъектнүүдэй предприятинууд, фирмэнүүд тэрэндэ хабаадаба.

Хүдэлмэрин дүнгүүдээр Буряад Республикын Правительство, «Улаан-Удын яармаг» гэжэ АО Эмхидхэлэй хорооной дурасхаалай тэмдэгүүдээр шагнагдаһан, выставкын хүдэлмэридэ хабаадаһан манай республикын бүхы шахуу предприятинууд дипломуудаар тэмдэглэгдэһэн байха юм. «Эсэгэ ороной эрхим эд бараан» гэжэ конкурсн дүнгүүдээр «Тихонов болон тэрэнэй хүбүүд» гэлэн мяханай компани (Северобайкальск хото), «Байкалфарм» болон «Бурятхлебпром» гэжэ МНПО-нууд алтан ба мүнгэн медальнуудаар шагнагдаа.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын хэлбэлэй албан.

Тема: «Улан-Удэ - столица Республики Бурятия»

Урок по географии Бурятии в 9 классе (2ч.)

Эпиграф:

*«Улан-Удэ — город мой,
Горжусь тобой, как судьбой.
Ты как улыбка любви
И свет родимой Земли».*

1. Организационный момент.

(Звучит гимн г.Улан-Удэ.) Сегодняшний урок посвящен нашей малой родине - Улан-Удэ - столице Республики Бурятия.

Целеполагание

Трудно представить себе человека, который не знал бы или не хотел бы знать хотя бы малую толику судьбы своего города. Так лучше узнать свой город, открыть что-то новое в ее биографии поможет вам наш сегодняшний урок.

В процессе урока нам предстоит работать над умениями: обобщать, анализировать приобретенный материал на уроке и самостоятельно изученный материал, аргументированно доказывать свою точку зрения, решать проблемные задачи, четко формулировать выводы.

Итак, знакомимся с Улан-Удэ. Наша задача - познакомиться с историей города, с его ЭГП, функциями, заглянуть в будущее. И представить на суд рекламной комиссии рекламный проспект г.Улан-Удэ.

2. Усвоение новых знаний.

Небольшой экскурс в историю.

Но для начала давайте узнаем, что вам известно об истории г.Улан-Удэ, дополнив ваши знания подготовленным сообщением.

Ученица. Города, как и люди, имеют свое неповторимое лицо и свою биографию. Три столетия назад, летом 1666 года на возвышенности у слияния рек Селенга и Удэ русские казаки основали зимовье для сбора ясака. С юга и запада зимовье защищали реки, с севера и востока - горы. Такое выгодное положение способствовало дальнейшему укреплению Удинского зимовья.

Верхнеудинский острог

**Основал в короткий срок
Алексей Михалыч, царь
Славный русский государь!
Царь сказал казакам так:
«Чтоб пышнее был ясак,
Чтоб жирнее был оброк,
Чтоб крупнее был налог,
За Байкалом меж берлог
Нужен мне Большой острог.**

Л.Ламажапов.

Так зимовье превратилось в острог. Теперь на месте острога возвышаются здания кооперативного и лесотехнического техникумов, муз.училища и средней школы №9.

Цели урока:

1. **Обучающая** - ознакомить с историей города, с его ЭГП, функциями; на основе изученного материала спрогнозировать факторы, способствующие успеху в будущем, в развитии нашего города.

2. **Развивающая** - научить ребят работать с дополнительной литературой; выступать перед литературой; продолжить работу по развитию активной творческой деятельности учащихся в процессе подготовки домашнего задания, умения анализировать изученный материал, аргументированно доказывать свою точку зрения; формирование умений мыслительной деятельности, возможностей прогнозирования явлений в обществе.

3. **Воспитывающая** - попытаться сформировать у учащихся сознательное отношение и любви к родному городу, повышение уровня сплоченности коллектива.

Оборудование: карта и герб г.Улан-Удэ, фотомонтаж «Улан-Удэ», фотоальбом выставки работ художника Б.С.Садыкова,

книжная выставка литературных произведений поэтов и писателей Улан-Удэ, подборка книг о Улан-Удэ, магнитофон, видеофильм, макет Удинского острога.

Межпредметные связи: литература, история, музыка.

Методы обучения: репродуктивные (словесно-индивидуальные, наглядно-индивидуальные), частично-поисковые, исследовательские.

Приемы обучения: сообщение информации учителем и учащимися, задание на опережение с четкой инструкцией их выполнения, самостоятельная работа.

План урока:

1. Небольшой экскурс в историю. Герб г. Улан-Удэ.
  2. ЭГП г. Улан-Удэ.
  3. Функции города.
  4. Факторы, способствующие развитию г.Улан-Удэ в будущем.
  5. Дополнительная информация.
- Тип урока:** урок изучения нового материала.

Постепенно Удинский острог присоединил к своим владениям земли ближайших бурятских и русских поселений и стал военно-административным центром Забайкалья, получив название - Верхнеудинск. Название свое получил от р. Удэ, поскольку основан был и строился преимущественно на берегу Удэ. А так как на Иркутской земле тоже есть р.Уда, и город на ней был назван Нижнеудинском, то город, возникший в Забайкалье, окрестили Верхнеудинском. В 1890 году через Верхнеудинск проезжал на Сахалин великий русский писатель А.П.Чехов.

«Верхнеудинск - миленький городок...»

В одном из писем к сестре он писал: «О том, как я ехал по берегу Селенги и потом через Забайкалье, расскажу при встрече, а теперь скажу только, что Селенга - сплошная красота, а в Забайкалье я находил все, что хотел: и Кавказ, и Дон... Верхнеудинск - миленький городок...» К началу 20 века значение Верхнеудинска, как торгового центра, возросло еще больше, благодаря окончанию строительства Транссибирской магистрали. Город быстро рос.

В 1923 году постановлением ВЦИК СССР была образована Бурят-Монгольская АССР, столицей которой стал Верхнеудинск, в 1934 году переименованный в г.Улан-Удэ, т.е. Красная Уда - красный советский город, находящийся на берегу реки Удэ.

Учитель. Как и любой город, Улан-Удэ имеет свой герб. Герб был вручен еще 26 октября 1790 года г.Верхнеудинску.

(Учащиеся рассматривают герб Улан-Удэ. Идет беседа о гербе.)

Современный герб выполнен на щите, имеющем соотношение 8:9. Щит герба имеет 3 полосы (поля), составляющие

цвета государственного флага Республики Бурятия:

- лазурь - олицетворение красоты, величия;

- золото - богатства, справедливости;

- серебро - олицетворение чистоты, добра и независимости.

В отличие от герба г.Верхнеудинска, где в верхней части был изображен герб Иркутской губернии (бобр с соболем в зубах), здесь золотое «соембо» - символ вечной жизни, изображенный на гербе и флаге республики. В нижней части щита на серебряном и золотом полях -

3. Улан-Удэ - культурный центр.

4. Улан-Удэ - научный и образовательный центр.

5. Улан-Удэ - транспортный узел. Доказательства этих функций города заслуживаются на «рекламном бюро».

Выступает I группа «Этнос», подготовившая этнодемографический проспект г.Улан-Удэ.

II группа «Буряткультурагентство» культурологический проспект.

III группа «Восточные ворота» - этнономический проспект.

IV группа «Помощь поступающим» - научно-образовательный проспект.

Обобщение

Учитель. Какие факторы, на ваш взгляд, будут способствовать в будущем развитию нашего города? Учащимся выделяется время для работы в группах, чтобы они смогли между собой не только обсудить, но и, придя к определенному согласию, аргументировать свою точку зрения. Затем заслушиваются и обсуждаются ответы ребят.

Подведение итогов

Оценочная рекламная комиссия подводит итоги работы каждой группы. Комиссия в своей оценочной деятельности руководствуется следующими критериями, которые предварительно сообщаются всему классу:

- соответствие рекламного проспекта предложенной теме;

- оригинальность представления;

- разнообразие представленного материала;

- логичность построения проспекта;

- содержательное раскрытие рекламного объекта;

- временной параметр (10 мин).

Заслушиваются и выставляются оценки.

Домашнее задание

Каждая группа продолжает работать со своей темой, но связав ее с экологией города.

Дополнительная информация

Знаменитые имена в истории города. Беседа об улан-удэских писателях, художниках. Знакомство с выставкой книг, картин.

Учитель: Я надеюсь, что этот урок оставит след в вашей памяти, разовьет интерес к родному городу, и вы еще больше будете знать, любить и беречь свою малую родину. И сделаете все для ее процветания.

Спасибо за урок.

Б.Б. БАЛДАНОВА,
учитель географии
гимназии №33.

«Нангин Сударай» түрүүшын хуви болохо «Тора» Моисейн табан номноо бүрдэгдэг. Моисейн гурбэдүгээр ном «Тоонууд» гэж нэрлэгддэг юм. Египедхээ гарахайнгаа хүлээр израилинхидай гүшөөг жэлэй туршада Синыйн хахад арал дээгүүр нүүжэ ябахан тухай эндэ хөөргөгдэнэ. Номой нэрэ хүн зоной тоо бүридхэл хоёр дахин абалгатай холбоотой. Израилинхидай сүл гоби соогуур нүүжэ ябахадань, Бурхан тэдэниие Хүлээжэ тэгүүлдэг Газарта хүрэхыень бэлдэгэн байгаа. Энэ номой 21-23 бүлэгүүдхээ хэлэг толлохоннай.

АРАДА ХААНИИЕ ИЛААТА
21 Израиль Афаримхаа гарахан харгыгаар ержэ ябана гэжэ эндэхээ урдуур ажаһуудаг Ханаанай хаан Арада дуулахадаа, израилинхидтай тулалдаанда орожо, эндэний хэдэн хүниие барижа абаба. Израиль Дээдын Эзэндэ тангариг үгэхэдөө, хэлэбэ ха: Хэрбээ энэ арадые гартамни оруулаа нааш, тэдэний хотонуудые (тэдэниие) эсэслэн халгахаб. Дээдын Эзэн Израилин гомдол дуулажа, ханаанайхидые тэдэний гарта оруулаад, тэрэ тэдэниие, тэдэний хотонуудые ёролон хараагаад, тус газарта нимэ нэрэ үгэбэ: Хорма!

ошоходоо, Иааца хүрөөд, Израильтай дайлагдажа оробо. Израиль нэлмэ жадаараа тэдэниие бута сохижо, Арнонхоо Иавок хүрэтэр, Аммонидай хилэ хүрэтэр пэмжыһэн газар дайдыень эзэмдэжэ абаба, ушарын хадаа Аммонидай хилэ бата бэхи байгаа; Израиль тэрэнэй хото балгадуудые эзэлжэ абаад, ард түмэниинь Аморрейн бүхы хото балгадуудта, Есевондо, тэрэнһээ дулдыдаһан бүхы хотонуудта ажаһууба; ушарын гээбэл, Есевон хадаа Аморрейн хаан Сигоной хото байгаа; тэрэ Моавидай урдын хаантай дайлагдажа, Арнон хүрэтэрхи бүхы газарыень тэрэнэй гарһаа буляжа

тиигэбэл би тэдэниие һамна бута сохижо, газар дайда дээрэнээ үлдэн намнаха аргатай болоходби; хэниие үрэнэбиши - тэрэндэ үршөөл хайра олгогдохол, хэниие хараанабиши - тэрэндэ хараал шэнгэхэл.

Узэл үзэнһэнийн түлөө гарнуудтаа бэлэгүүдые баринан Моавидай аха захатан, Мадиамай аха захатан ошожо, Валаамда ерээд, Валагай хэлэһэн үгэнүүдые тэрэндэ хөөрбэ. Тэрэ тэдэндэ хэлэбэ: эндэ хоногты, Дээдын Эзэнэй намда юун тухай хэлэһыень таанадта харюусахаб. Моавидай аха захатан Валаамда үлэбэ.

Бурхан Валаамда ержэ, асууба ха: Шамда ерээд байһан хүнүүд хэд бэ?

Валаам Бурханда хэлэбэ: Моавидай хаан Сепфорэй хүбүүн Валак ингэжэ хэлэхыень (тэдэниие) намда эльгээбэ: Тиймэл даа, арад зон Египедхээ гараад, газар дайдыень дүүргэжэ, (хажуудамни ажаһууна); тийн ошожо, тэдэниие хараалай муухайгаар хараагаарай; магад, тингэбэл би тэрэнэтай тулалдаха, (газар дайдаһаа) үлдэн намнаха аргатай болоход.

һаад ушаруулхын тула Бурханай элшэн харгыдань гараба. Тэрэ элжэгээ унаад ябаа, тэрэнэй хоёр зараса ябалсаа хэн. Тиймээс гэрһэнь гаргаад, гартаа далайһан Бурханай элшэниие элжэгэн хараад, харгыһаа хадууржа, таряалан дээгүүр ябаба; харин харгыдань һөөргэн бусаахын тула Валаам элжэгээ шабхаджа оробо. Тийхэдэн хоёр талаһаа ханануудтай үзэмэй сөсрлигүүдэй хоорондохи нарихан харгы дээрэ Бурханай элшэн гараба. Бурханай элшэниие харахадаа, элжэгэн ханада няалдахадаа, Валаамай хүлыень ханада хашаба; тийн тэрэ элжэгээ дахяад шабхуурдажа оробо. Бурханай элшэн хайшаашые - баруулжаа зүүлжэ - зайлахын аргагүй уйтан газарта дахинаа гараад зогсобо. Бурханай элшэниие харахадаа, элжэгэниин Валаам доро хэбтэшоо хэн. Валаам туйлай ехээр уурлажа, элжэгээ модоор сохижо оробо. Дээдын Эзэн элжэгэнэй ама хахаахаань, тэрэ Валаамда хэлэбэ: би шамда юу хэбэй, юундэ ши наймайе гурбадахаяа сохихо болооши?

Валаам элжэгэндэ хэлэбэ: юундэб гэхэдэ, ши намда хэдэрлэдэн

Валаам Валагта хэлэбэ: тиймэл даа, би шамдал ерээ ха юмбиб, зүгөөр би өөрһөө хэлэжэ шадаха гүб? Бурханай намда хэлэһэн юумэ хэлэхэлби. Тийн Валагтай хамта Валаам Кириаф-Хуцофта ерэбэ. Валак сарнууд болон хонидые үүсэлэн гаргаад, Валаам болон тэрэнэтай ябалсаһан тайжанарта эльгээгэ хэн.

ВАЛААМАЙ ТҮРҮҮШЫН ҮРЕЭ

Үглөөдэр үглөөгүүрнь Валак Валаамые абаад, арад түмэнэй зарим хубиие тэндэхээ харахын тула тэрэниие Ваалай хадануудта гаргаба.

Валаам Валагта хэлэбэ: Эндэ намда үргэлэй долоон шэрээ бодхоо, долоон тугал болон долоон хони намда бэлдэ.

Валаам хэлээшээр Валак бүхы юумэ хэбэ, Валак болон Валаам нэгнэгэ тугал ба хони үргэлэй шэрээ дээрэ гаргаба. Валаам Валагта хэлэбэ: Дууһыень галдажа шатаалгын үргэлэй шэрээгэй дэргэдэ зогсоорой, харин би ошоход: магад, Дээдын Эзэн урдаһамни гарахадаа болохо, Тэрэ намда үүдээ нээхэ, тийхэдэн би шамда соносхоход. Тийн (дууһыень галдажа шатаалгын үргэлэй шэрээгэй дэргэдэ Валак үлэбэ, харин Валаам) (Бурханһаа асуухаяа) үндэр газарта ошоно.

Бурхан Валаамтай уулзажа, (Валаам) тэрэндэ хэлэбэ: үргэлэй долоон шэрээ бэлдэжэ, шэрээ бүхэндэ нэгнэгэ тугал болон хони табихаб.

Дээдын Эзэн Валаамда үгэ үгөөд, ингэжэ айлагдаха: Валагта тэхэрин бусаад, тийгэжэл хэлээрэй. Тэрэндэ бусажа ерэбэ, тиймэл даа, тэрэ дууһыень галдажа, шатаалгын үргэлэй шэрээгэй дэргэдэ зогсоо, тэрэ болон Моавидай бүхы тайжанар. (Бурханай дүлэг һүлдэ тэрэндэ байба.)

Домогто үгээ айлагдаад, ингэжэ хэлэбэ ха: Моавай хаан Валак намайе Месопотамиһаа, зүүн хадануудһаа асараа: «Ерээд лэ, Иаковые намда хараалай муухайгаар хараагыш, ерээд лэ, Израильда гай тодхор тохоолдуулыш!»

Яагаад харааха юмбиб? Бурхан тэрэниие хараанагүй. Яагаад доройлохоби? Дээдын Эзэн (тэрэниие) доройлохуй.

Хангил хабсагайн оройһоо би тэрэниие хараанаб, гүбээ добуунууд дээрэнээ тэрэниие хараанаб: тиймэл даа, арад зон ами амяараа ажаһууна, арадуудай хоорондо тэдэ тоологдоногүй.

Иаковай элһэн губи соогуур хэды маханые, (үри һадаһые) Израилин дүрбэнэй нэгэ хубин тоое хэн тооложо гаргахаб? Үнэхөөрөөшье, хүнһэ һүлдэмни үнэншэдэй үхэлөөр хүнэхэл, тэдэндэл адляар намдашые тагаалал ерэхэл!

Валак Валаамда хэлэбэ: Намда юу хэнэбиши? Дайсадтам ёро хараал буулгахыншини тула би шамайе асарааб, тэдэ ши үрэлэ табиха, үршөөл хайра олгожо байна бэшэ гүш?

Тэрэ харюусангаа хэлэбэ: Дээдын Эзэнэй үгэ хүртэмни дамжуулан юумэ тэрэ хэбээрн хэлэхэ ёһотой юм аалби?

ВАЛААМАЙ ХОЁРДОХИ ҮРЕЭ

Валак тэрэндэ хэлэбэ: Намтай хамта ондоо газарта ошолдоорой, тэндэхээ тэрэниие харааш, зүгөөр иматгал тэрэнэй зарим хубиие харааш, харин буатынь хаража шадахагүйш; тэндэхээ тэрэниие хараагаарай. Харуулшадой ондоо тэрэниие Фаста хадын оройдо абаад ошоно, үргэлэй долоон шэрээ түхээрээд, туд бүхэндэн нэгнэгэ тугал болон хони гаргаба.

Валаам Валагта хэлэбэ: Эндэ дууһыень галдажа шатаалгын үргэлэй шэрээгэй дэргэдэ зогсожо бай, харин би тийшэ (Бурхание) уттажа ошохо.

Дээдын эзэн Валаамтай уулзаба, тийн тэрэндэ үгэ үгөөд, хэлэбэ ха: Валагта тэхэрин бусаад, тийгэжэл хэлээрэй. Тэрэндэ ерэбэ, тиймэл даа, тэрэ дууһыень галдажа шатаалгын үргэлэй шэрээгэй дэргэдэ зогсобо, Моавидай (бүхы) тайжанар тэрэнэтай байба. Валак тэрэнһээ асууба: Дээдын Эзэн юу хэлэ нэм бэ? Тэрэ домогто үгээ айлагдаад, ингэжэ хэлэбэ ха: Бодыш, Валак, шагныш даа, минии хэлэхые хайхарал даа, Сепфорэй хүбүүн.

Бурхан хадаа хүн бэшэ гээшэ. Тэрэ худалаар хэлэхэ ёһогүй. Хүнэй хүбүүн бэшэ. Тэрэ хубилжа байха ёһогүй. Тэрэ хэлэһэндэ бэлүүлэнгүй байха юм гү? Үгэдөө хүрэнгүй байжа шадахагүй.

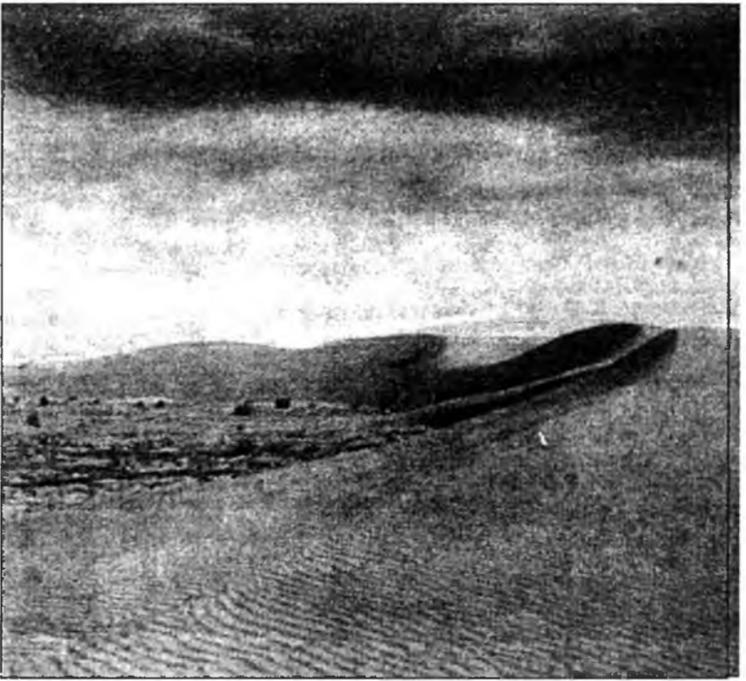
Тиймэл даа, би үрээжэ эхилэб, ушарын хадаа Тэрэ үрээгээл, тэрэнэй хэлээшые хубилгал шадахагүйб.

Бата-Мүнхэ ЖИГЖИТОВ буряадшалба.

МОИСЕЙН ДҮРБЭДҮГЭЭР НОМ

ТООНУУД

(21-23-дахы бүлэгүүд)

абаа хэн. Юундэб гэхэдэ, мууда хүгтэй зон ингэжэ хэлэдэг бэлэй: Есевон ошогты, Сигоной хото багад батадхаджа, баяжаха байха;

ушарын хадаа Есевонһоо гал гаража, Сигоной хотһоо соробхилоод, Ар-Моав болон Арноной үндэрнүүдые эзэмдэжэ байһадны үрбхибэ ха юм.

Гасалан зоболон шамда тудаб, Моав! Таанад Хамосой арад, хосорбот! Тэрэнэй хүбүүд уринтарин гүйдэжэ тарашаба, басагадын Аморрейн хаан Сигоной мэдэлдэ баригдан абаба;

бидэ тэдэниие номо голдөөр харбаабди; Есевон Дивон хүрэтэр хосорон һалаа, Медевэ шадар оршодог Нофо хүрэтэр тэдэниие хоохон тала болгообди.

Израилин зон Аморрейн газар дайдаа ажаһууба.

Иазерые хаража ерэхыень Моисей хүнүүдые эльгээбэ; тэрэниие болон тэрэнһээ дулдыдажа байдаг хууринуудые эзэмдэжэ абаад, тэндэ ажаһууһан аморрейнхидые үлдэн намнаба.

ВАСАНАЙ ХААН ОГЫЕ ИЛААТА

Гэдэргээ эрьезд, Васан тээшэ ошоно. Васангай хаан тэдэндэ эсэргүүсэн бодобо; тэрэ өөрөө, тэрэнэй бүхы арад зон Едрейдэ болоһон байлдаанда оробо. Дээдын Эзэн Моисейд хэлэбэ: тэрэнһээ бү ай, бү һүрдэ, ушарын хадаа Би тэрэниие, тэрэнэй бүхы арад түмэниие, бүхы газар дайдыень мэдэлдэши, шинии гарта үгэхэб, Есевондо ажаһууһан Аморрейн хаан Сигоңдол адляар юумэ хэнэ бээш.

Тэрэниие, тэрэнэй хүбүүдые, тэрэнэй бүхы арад зониие (нэгыньшые амиды үлөөнгүй) дууһыень алаад, газар дайдыень эзэмдэжэ абаа хэн.

ИЗРАИЛИНХИДАЙ ХАРААЛАЙ МУУХАЙГААР ХАРААХЫЕНЬ МОАВАЙ ХААН ВАЛАК ВАЛААМЫЕ УРИБА

Израилин хүбүүд замдаа гаража, Иерихоной урда таладань, Иорданай дэргэдэ оршодог Моавай тэгшэ газарта хүржэ тогтобо.

Аморрейдэ Израилин үүдхэһэн бүхы харата хэрэгүүдые Сепфорэй хүбүүн Валак хараба; моавайхид эдэ арадһаа угаа ехээр айба, һүрдэбэ, юундэб гээбэл, тэдэ айхабтар олон байгаа; моавайхид Израилин хүбүүдтэ һүрдэн һүгдэдэг хэн.

Моавайхид Мадиамай аха заханарта ингэжэ хэлэбэ: мүнөө энэ арад маанадые тойрожо байһан бүхы юумэ, үхэр малай хээрын ногоо зулдаадагтал адляар, эдижэ халгажа байна. Тэрэ үедэ Сепфорэй хүбүүн Валак моавайхидай хаан байба.

Тиймэл даа, арад зон Египедхээ гараад, газар дайдыень дүүргэжэ, хажуудамни ажаһууна гэжэ хэлэхээ тэдэниие дуудхын тула арад түмэнэй хүбүүдэй газар дээрэ - Евфрат мурэнэй эрьдэхэ Пефорте ажаһуудаг Веорой хүбүүн Валаамда тэрэ элшэн сайдуудые эльгээбэ; тийн ошожо, тус арадые хараалай муухайгаар хараагаарай, ушарын хадаа тэрэ намһаа хүсэтэй: магад,

Бурхан Валаамда айлагдаха; Тэдэнтэй бү яба, тус арадые хараалай муухайгаар бү хараа, ушарын гээбэл, тэдэндэ үршөөл хайра олгогдонхой.

Үглөөгүүр тээ Валаам бодожо, Валагай тайжанарта хэлэбэ: газар нотагуудтаа бусатгы, ушарын хадаа таанадтай хамта ябахыемни Дээдын Эзэн намда зүбшөөбгүй. Моавидай тайжанар бодожо, Валагта ерээд, (тэрэндэ) хэлэбэ: маанадтай ябахые Валаам зүбшөөбгүй.

Тэдэнһээ улам ехэ алдар суутай үшөө хэдэн тайжанарые Валак эльгээбэ. Тэдэнэр Валаамда ерээд, тэрэндэ хэлэбэ: Сепфорэй хүбүүн Валак ингэжэ хэлэнэ: Намда ерэхээ бэ арсыш; би шамда айхабтар ехэ нэрэ хүндэ олгоод, намда хэлэһэн бүхы юумыеш (шамда) бэлүүлэхэб, ерээд лэ, тус арадые хараалай муухайгаар хараагыш.

Валаам харюусахадаа, Валагай боогоолнуудта хэлэбэ: Валагай өөрынгөө гэрээр дүүрэн сагаан мүнгэ болон алта намда үгөөшые наан, Дээдын Эзэнэй, минии Бурханай захяа ебдэжэ, ямар бэ даа бага гүр, али асаринхэ юумэ (өөрынгөө дүра зоргоор) хэжэ шадахагүйб; гүрдөөл, таанад эндэ үлэжэ хоногты, Дээдын Эзэнэй намда үшөө юу хэлэхэ байһыень мэдэжэ абахаб.

Бурхан һүнидөө Валаамда ерээд, тэрэндэ хэлэбэ ха: хэрбээ тэдэ хүнүүдэй шамайе дуудахага ерээ наан, бодоод, тэдэнэртэй ошолдо; зүгөөр иматгал Минии шамда хэлэһэн юумэ бүтээгээрэй.

ВАЛААМ БОЛОН ТЭРЭНЭЙ ЭМЭ ЭЛЖЭГЭН

Валаам үглөөгүүр тээ бодожо, эмэ элжэгээ унаад, Моавидай тайжанартай ябаба.

Тэрэнэй ябалсахадань, Бурханай уур сүхал бусалба, тэрэндэ

ХОРОТО МОГОЙНУУД. МОИСЕЙ ЭЭД МОГОЙ ХЭБЭ

Едомой газарые тойрожо гарахын тула тэдэнэр Ор хадаһаа замаа эхилээд, Улаан далай тээшэ шгэлэбэ. Замдаа арад түмэн зоригго мохожо, Бурханда харша, Моисейдэ зүрюу үгэ хүүр татаба: Бидэнэй сүл губида үхэжэ халахын тулада маанадые таанад Египедхээ гаргаба гэшэ гүт, ушарын хадаа эндэ, орооһо таряаншые, унаншые үгы ха юм, энэ яар муу эдэн жэрхэдэ хүргэжэ, оймнай гутаагаа. Дээдын Эзэн хорото могойнуудые арадта эльгээхэдэн, тэдэ зониие хаджажа, Израилин (хүбүүдхээ) уг изагууртай олон зон үхөө. Арад зон Моисейдэ ержэ хэлэбэ: Дээдын Эзэндэ харша, шамда зүрюу үгэ хэлэжэ, нүгэл хэбэбди; маанадһаа хорто могойнуудые тэрэнэй холодуулахын тула Дээдын Эзэндэ зальбаран мургыш даа. Арад зон тухайдаа Моисей Дээдын Эзэндэ зальбарба. Дээдын Эзэн Моисейдэ айлагдаха: Өөртөө (ээд) могой дархалжа, тэрэнэ тугтаа хэгты, (хэрбээ хэн нэгэниие могойн хадхабал) хадхуулан хүн тэрэн руу харахадаа, амиды үлэхэ бшуу. Моисей ээд могой дархалаад, тэрэнэ тугтаа хэбэ, тийн могойд хадхуулан хүн ээд могой руу харахадаа, амиды үлэбэ.

СҮЛ ГУБЯАР ДЭНШЭН ХЭСЭЛГЭ ХУДАГ ТУХАЙ ДУУН

Израилин хүбүүд замдаа гараад, Овофто хүржэ ерэбэ; «Овофтоо гараад, яба ябаһаар, улаан наранаар Моавай нүгөө талын сүл губидахы Ийе-Аварида хүржэ тогтобо; эндэхээ гаража, Заредэй нуга голдо байгаа. Тэндэхээ саашаа ябахаддаа, Арноной сүл губидахы хубида гэхэ гү, али Аморрейн хилһээ газар тээгүүр урдадаг хубида хүржэ ерэбэ; ушарын гэхэдэ, Арнон хадаа Моавай хилэ, Моав болон Аморрейн хоорондохи газар болоно. Энэн тухай Дээдын Эзэнэй сэрэг дайнай ном соо хэлэгдэнэ. Вагеб Суфта, Арноной урадхалнууд, энэ голый урадхал халаанууд Моавай хилэ шадараар Шибет-Арын боори ташаллаан эхье абадаг.

Эндэхээ Беэр тээшэ ошоно; энэ хадаа «арад зоноо суглуула, тэдэндэш уһа үгэхэб» гэжэ Дээдын Эзэнэй Моисейд хэлэһэн худаг гэшэ. Тийхэдэ Израиль нимэ дуу зохожо, дуулан магтаһан юм: уһаар дэлбэрэн дүүршыл, худагнай, тэрэниие магтан дуулагты;

Тайжанарай малтаһан, арад түмэнэй ноёдой хуули гаргаха засагай һүдэдэй тулгуур модоороо малтаһан худаг лэ.

Сүл губиһаа Матанна орохоёо гараба, Матаниһаа - Нагалил, Нагалиһаа - Вамоф, Вамофһаа Моавай газарта оршодог, сүл губи тээшэ сөжэ хараһан Фаста хадын оройдохы Гай ошохоёо замаа эхилэб.

АМОРРЕЙН ХААН СИГОНИИЕ ИЛААТА

Ингэжэ хэлэхыень Израиль элшэн сайдуудые (эбэй дурадхалтайгаар) Аморрейн хаан Сигоңдо эльгээбэ; шинии газар дээгүүр гарахыемнай

Худаг. зүбшөөгыш; (бидэ харгыгаар ябахабди) таряалан болон үзэмэй сөсэрлиг дээгүүр гарахагүйбди, худагуудһааш уһа уухагүйбди, харин газар дээгүүршини үнгэрэн гаратараа хаанай замаар ябахабди. Зүгөөр газар дээгүүрнэ гарахыень Сигон Израильда зүбшөөбгүи; Сигон бүхы арад түмөнөө суглуулаад, Израильда эсэргүүсэн бодожо, сүл губи руу

1) Ерото ниотга

БАГШЫМНИ НЭРЭ

Багшын хургаал -
Бүхы наһанай толон.

Эрдэм, ухаан -
Эршэ зоригой одон.

Манай наһанда багшанарай
оруулһан хубита тон ехэ.
Арбан жэлэй туршада дунда
хургуулида хурахадаа, баг-

шанарта заалгажа, бэшэжэ,
уншажа эхилээд, олон олон
юумэнүүдые мэдэжэ, ухаан
бодолдоо хадуужа абанабди.
Саашаа далижан хүмүүжээд,
наһанайнгаа харгые дабажа, гэр
бүлэтэй болоод байхадаа,
багшанарнай ухаанда ороно.

Байгша жэлдэ 75 наһаая
эдлэһэн багша Полина
Доржеевна БАХАЖЕЕВА тухай
хөөрэгдэхэ байна. Полина
Доржеевна бүхы ухаатай
наһанайнгаа хуби заяа
хургуулин багшын ажалтай
холбоһон юм. Баабайнь Доржо
Галаткеевич, ийбиинь Ханда
Гомбоевна хоёр бүхы наһаараа
колхозойнгоо хүнгэн бэшэ
ажалда хүдэлжэ, Сэрээтэр,
Полина, Дамнин гурбан хүүгэдэ
үргэжэ, хүлын дүрөөдэ, гарын
ганзагада хүргэхэнөө гадна
эрдэм бэлигтэ хургаһан.
Ийбиинь Ханда Гомбоевна 30-
аад онуудта колхозой түрүү-
лэгшээр ажаллаһан. Мүн Эсэгэ
Ороноо хамгаалгын дайнда,
эршүүлэй фронт мордоходо
bahal колхозойнгоо хүтэлбэ-
рилэгшөөр томилогдоһон юм.
Доржо Галаткеевич адууша-
нааршые, малшанааршые ажал-
лажа, наһанайнгаа амаралтада
гараһан.

Полина Доржеевна Тооро
нютагайнгаа долоон жэлэй
хургуули амжалтатай дүүр-
гэмсээрээ, дайнай хатуу шэрүүн
1942 ондо Хэрэнэй дунда
хургуулида орожо, хуралсалаа
үргэлжэлүүлээд, тэрэнээ 1945
ондо түгсөө. 1946-47 хуралсалай
жэлдэ Тоорын дунда хургуулин
хургаһадта биологи, хими заажа,
ажалайнгаа намтар эхилһэн хүн.
1947 ондо Буряадай багшанарай
дээдэ хургуулин буряад хэлэ

бэшэгэй факультетэ орожо,
тэрэнээ 1951 ондо дүүргээд,
Зуун-Мориной долоон жэлэй
хургуулида эльгээгдэжэ, буряад,
ород хэлэнэй багшаар хүдэлөө.
Һүүлээрнь 7 жэлэй туршада
Таалын хургуулида багшалаа.
1959 ондоо наһанайнгаа
амаралтада гаратараа, Тоо-
рынгоо дунда хургуулида түрэл
буряад хэлэ заахаһаа гадна аяар
18 жэлэй туршада хургуулин
хуралсалай ябасые эмхидхэн
(завуч) намтартай.

Би багшынгаа намтарые
юундэ иигэжэ дэлгэрэнгыгээр
бэшэбэбиб гэхэдэ, арбан жэлэй
туршада Полина Доржеевнада
буряад хэлэ бэшэ заалгаһаа
гадна айл хүршэ ажаһуухадаа,
нилээн хүмүүжүүлгэ абанан
байхаб.

Полина Доржеевна хани
нүхэр Александр Ешеевичтээ
дүрбэн хүүгэдые үргэжэ, хүл
дээрнэ гаргаһан гэр бүлэ юм.
Мүнөөдөө тэдэ хоёр 10 ашанарай
тезби таабай болоод, элүүр
энхэ, ан бун ажаһуунад. Аха
хүбүүн Ешэнэ колхоздоо
ажалана, бага басаган Света
врач-терапевт, Долгоржабынь
Улаан-Үдын авиазаводой
ажалшан. Харин бага Нина
басаганинь наһанһаа урид
харамтайгаар наһа бараа һэн.

Александр Ешеевич - дайнай
ветеран, хори гаран жэлдэ
худалдаа наймаанай эмхидэ
хүдэлһэн, хожомын колхо-

зойнгоо автопаркын нөөсэ
частьнуудай складые даагшаар
хүдэлжэ, наһанайнгаа ама-
ралтада гаранхай, гэртэй
газаахи ажалаа няд-тад хээд
байдаг. Тэдэнэй гэр бүлэ айл
аймаг соогоо хүндэтэй, өөрын
талаһаа, нютагайнгаашые хү-
нүүдэй талаһаа хэлэхэ эрхэтэйб.

Олон жэлэй туршада багшаар
хүдэлжэ, Полина Доржеевна
хэды хүүгэдые хургажа, хү-
мүүжүүлжэ, наһанайн харгыда
гаргааб? Тоолоо наа, олонхоо
олон байхал даа. хургаһан
хурагшадайн дундаһаа эр-
дэмтэдэ, багшанар, уран зо-
хёолшод урган гараа. Мүн
мииншые хүдөө нютагай
ажалшад олон тоото ааб даа.
Тэрэнэй хурагшад - уран
зохёолшод Түнхэнэй байгааалин
хүрээлэнэй директор Владимир
Жамсаранович Сыренов,
«Саяны» хониной редактор
Владимир Жамболович Тулаев,
дуушан Долгор Кунтохеева
болон бусад.

наяхана Тоорын дунда

хургуулин, ажалша коллектив
Полина Доржеевнагай 75 на-
һанай ойн баяртай даша-
рамдуулан, бэшшые ветера-
нуудаа урижа, уулзалга үнгэргөө.
Тус уулзалгада наһанайнгаа
амаралтада гараһан Валентина
Бальжиновна Маланова, Вла-
димир Сыренович болон Тамара
Константиновна Дармахеетэн,
Валентина Алексеевна Халу-
дорова, Гелена Алексеевна
Гудева гэгшэд хабаадалсаба.

Мүн тэрэ үдэр буряад хэлэнэй
багшанар Евгения Базыровна
Матуева Долгор Жалсановна
Юбухаева хоёр хайн удхатай
нэмэл хэшээлнүүдые үнгэр-
гэнэ байна.

Хүндэтэ багша Полина
Доржеевнамнай, үшөө олон
жэлдэ үрэ хүүгэдэ баясуулжа,
элүүр энхэ ябахыетнай
хүсэнэбди.

Жорж ЮБУХАЕВ,
уран зохёолшо,
журналист.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: П.Д.Баха-
жеева Света басагантаяа.

Тимур ТУГУТОВ

ИНОГО НЕТ

Сорок первый был вчера!
Память не стара.
За забывчивость и нас
Сумеют покарать!
Раны не заживут!
Нас не найдут,
Если мы лишь тут!
Отступление...
раненные, пленные...
Спины у стены.
Остались имена
Тех, кому пуля не страшна.
Люди! Сорок первый судит.
Матово-алый восход.
Хватит?

О, сорок первый платит!
О, поступок,
О, высота -
Уступ за уступом.
И там и тут траур.
Все мы вернемся в мрамор.
За перелеском
Приглянувшийся цветок,
О, жизнь, подари еще
один глоток!

Многое было,
Никто всего не увидел.
Стань орлом, чтобы враги
(Много ли их?) били челом.
Сорок первый -

вечная грамота,
Сорок первый стал памятью.
Кто-то поднаторел
Кого-то вести на расстрел.
Одна граната осталась,
Пусть получится то,
Что до сих пор
не получалось.

Кто с нами,
Кто смерть выносил
ведрами?

Что за городом, оборотом
Тетрадного листа?
Кем тебя считать?
Был приказ о ликвидации
моста.

Это произведение
Станет лучшим,
Если быть ему последним.
В глуши и гуще
наступившей

Всего не прочувствуешь
И не перепробуешь...
Я - нем. Спасибо всем.

САНЖИМИТАБЫН Гүнсэлма

Уншагшын туршалгануудһаа

ЗЭДЭ

Зэдэ, минии Зэдэ
Зүүдэн соомни харагдаа,
Зүрхэ сэдхэлым доһолгоо.
Залита минии Зэдэ!

Халюураа ногоон тала,
Хүхэрэн байгаа холбоо
Хүбшэ тайгата Гунзан.
Хамар сорьёмо сэбэр агаар,
Хангалтама найхан
ая гангын үнэр.

Шолшогонон урдаа
Дошхон урасхалтай
Зэдэ голни.
Дуунайминни хүбшэргэй
дорьбоо,
Дууланаб шамаяа, Зэдэмни,
Зэдэ!

БУРГАЛТАЙМНИ

Боон-Бургалтаймни,
тоонто минии нютаг.
Баян-Цокто, Ноён-Цокто -
Барьягар үндэр уула
хадануудни.

Буурал Сарханайтам
Булта зоной шэмэг.
Хүхэ номин

Ногоон Чулуутам
Хүгшэд үбгэдэй домог.

Хажуугааршни хөөбэлзэнэ,
Хүбэн сагаан үүлэн,
Хура борооной тэмдэг.

Боон-Бургалтаймни,
тоонто минии нютаг.

Балшар наһанайм сууриан,
Баабаймни түрэнэн нютаг.
Бусахалби шамдаа эрьен
Булжамуурай дуунтай

нэгэ заяа.
нэгэ заяа.

Энэ уужам юртэмсэдэ
Эжы болохо нэгэ заяа.
Үлгэн найхай дэлхэй дээрэ
Үригөө үргэхэ нэгэ заяа.

Нарата алтан дэлхэй дээрэ
Нагса эжы болохо нэгэ заяа.
Наһатай боложо жаргааб
гэжэ

Налайжа нууха нэгэ заяа.
Жаргалтайб, золтойб
гэн гэнээ,

Жара хүрөөгүйдөө,
жаргалаа бү үзэ
гэнэ хаяа.

Оршолонто энэ дэлхэй
дээрэ

Оршон мүнделхэ нэгэ заяа.
Одото мүнгэн огторгой доро
Олоной дунда ябаха

нэгэ заяа.

Энэ уужам юртэмсэдэ
Эжы болохо нэгэ заяа.
Үлгэн найхай дэлхэй дээрэ
Үригөө үргэхэ нэгэ заяа.

Нарата алтан дэлхэй дээрэ
Нагса эжы болохо нэгэ заяа.
Наһатай боложо жаргааб
гэжэ

Налайжа нууха нэгэ заяа.
Жаргалтайб, золтойб
гэн гэнээ,

Жара хүрөөгүйдөө,
жаргалаа бү үзэ
гэнэ хаяа.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Генеральна директор - ахамад редактор
А.А.АНГАРХАЕВ.
Редактор Г.Х. ДАШЕЕВА

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: И.М.ЕГОРОВ, И.Б.ДАГБАЕВ (Буряад Республикын
Правительство), Ф.П.БОГОЕВА, Ц.Э.ДОРЖИЕВ (Буряад Республикын Арадай Хурал),
Н.Д.НАМСАРАЕВ (генеральна директорэй 1-дэхи орлогшо - ахамад редакторай орлогшо),
Т.В.САМБЯЛОВА (секретарнадые хүтэлбэрлэгшэ-генеральна директорэй орлогшо),
Д.Б.ГУРОДАРМАЕВА (редакторай орлогшо), Д.Д.ЭРДЫНИЕВА, (харюусалгата секретарь),
таһагуудые даагшад: В.Г.ГОМБОЕВА, Н.Д.БАДМАРИНЧИНОВ, Б.В.БАЛДАНОВ, А.А.ФАДЕЕВА,
В.Д.ДАМДИНОВА.

Хэблэлэй байшанай телефонууд: генеральна директорэй-ахамад редакторай - 21-50-96, приёмнын - 21-54-54 (факс), ген. директорэй 1-дэхи орлогшо - ахамад редакторай орлогшын - 21-68-08, ахамад редакторай орлогшонорой - 21-64-36, 21-33-61, секретариатай - 21-50-52; таһагууд: экономикын болон политикын - 21-63-86; соёлой болон түүхын - 21-60-21; «Морин хуур», «Вершины» журналнуудай - 21-55-97; залуушуулай, оюутгай ажабайдалай болон олонитын хүдэлмэрин, «Одон» журналай редакци - 21-54-93; мэдээсэлэй - 21-67-81, спортын - 21-54-93, рекламн - 21-62-62, коммерческэ ажалтай - 21-55-97, компьютерна түбэй - 21-66-76, бухгалтернин - 21-23-67.

Редакцида ороһон материалнууд
шүүмэслэгдэдэггүй, мүн авторнуудтань
бусаагдадаггүй.

Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нютагай нэрнүүдэй
бэшлэгые хазагайруулан ушарта авторнуудын харюусалгатай.
Редакциин ханамжа авторайхитай адли бэшэ байжа магад.

Манай адрес:
670000, Улаан-Үдэ хото,
Каландаришвилиин үйлсэ, 23.
Хэблэлэй байшан
"Буряад үнэн".
E-mail:
unep@mail.ru

Газетэ хэблэлэй 1
хууданан хэмжээтэй.
Индекс 50901.
Хамтын хэблэг - 60090.
Хэблэлдэ
тушаагдаһан саг - 17.00.

"Республиканска типографи"
гэһэн ОАО-до бэлэн диапозитивүүдһээ
газетэ 3360
хэблэгээр хэблэгдээ.
Директорэйнь телефон: 21-40-45.

Б-0079-дэхи номертойгоор
бүридхэлдэ абтанхай.